

תורה, דיליף לדבריו מקרא⁽¹²⁾.

וסלקא אדעתין השתא, דטעמא דאפילו דבריו מדברי קבלה – שומעין לו, משום דדבריו הוו הכרעה שלישית. שבית שמאי אמרו שתים, ובית הלל אמרו חמש, ורבי יוסי הכריע בין דבריהם ואמר ארבע.

ומקשינן: והאמר מר: אין הכרעה שלישית מכרעת? [ועיין ברש"י שביאר אימתי אמרינן דמכרעת ואימתי לא].

קלז-ב אמר רבי יוחנן: לאו היינו טעמא דפסקינן כוותיה משום דהוי דעת שלישית ומכרעת, אלא מפני שמפני שמועה אמרה רבי יוסי,

מפני חגי זכריה ומלאכי, הלכך הלכתא כוותיה.

שנינו במשנה: רבי דוסא בן הרכינס אומר וכו'.

והוינן בה: האי דתנן "וחכמים אומרים חמש רחלות גוזזות כל שהן", וכמה הוא השיעור של גוזזות כל שהן?⁽¹⁾

אמר רב: מנה ופרס, ובלבד שיהו אותם מנה ופרס מחומשות. דהיינו שמכל אחת מהן גוזז שבעה סלעים וחצי דהוי גיזת כולהו מנה ופרס שהן ל"ז סלעים וחצי [עייין ברש"י החשובן]⁽²⁾.

סלע אחד בכדי שתחשב "נתינה". אולם במשנה ביאר בדברי רבי דוסא שפחות מגיזת מנה ופרס לא חשיב גז, [והיינו לביאורו בדברי רבי דוסא שצריך מנה ופרס בכל רחל, וראה בהערה 3 שנחלקו בזה הראשונים].

ובתוס' ישנים שם כתבו שהחילוק בין פאה שחיובה בכל שהוא לראה"ג שחיובו תלוי בגיזת ה' רחלים, הוא משום שאדם קוצר גם פירות מועטים כדי שלא יפסידם, אך גיזה מועטת דרך בני אדם להניחה שתגדל, ולפיכך בפחות משיעור אינו חשוב גיזה.

ויתכן שבכך נחלקו רב ושמואל, כי אף למסקנא שכוונת רב למנה ופרס במנה של ארבעים, אין הטעם לשיעור זה בכדי שיהיה סלע בנתינה אלא משום שפחות מ"מנה לפרס" אינו נחשב גז, [ואדרבא, שיעור הנתינה בסלע נלמד מכך שהוא אחד משישים בגז שהוא שישים סלעים], ונמצא שלדעת רב רבנן מודים בזה לרבי דוסא, אלא שסברו ששיעור גיזה אינו צריך שיהיה אלא בחמשת הרחלים יחד, ולא בכל אחת בפני עצמה.

2. בקרית ספר כתב שהטעם שצריך שיהיו

12. הרי"ף פסק הלכה כרבי ישמעאל בר"י, וכתב היש"ש [סי' ח] שפסק כן משום שרבינו הקדוש שסידר המשנה כתב להכריע כרבי יוסי ואין ראוי לחלוק עליהם ולהקל.

אולם הרמב"ם [הי"ג] והטור פסקו כבית הלל במשנה שרק חמש צאן מחייבים, וכן משמע מדברי רש"י בכל דוכתי [סוף קלו:], קלח. ד"ה גזו ועוד], ועל טענת היש"ש כתב הכסף משנה שסמכו יותר על מה שקבע רבי במשנה ולא הזכיר אלא סברת בית הלל, [וכן משמע לשון הגמרא לעיל קלו. שאמרו בסתם "הא חמש מצטרפות".

והבית יוסף כתב שדעת הרא"ש כהרמב"ם שהלכה כבית הלל, ותמה המשנה למלך שלא מוכח מדברי הרא"ש שפוסק כבעל ההלכות לענין כמה צאן מחייבים בראה"ג, אלא רק בשיעור הגיזה שגוזז ומתחייב. ע"ש.

1. תוס' בב"ב [קנ. ד"ה מנה] כתבו שלא ידוע מנין המקור לשיעורי הגיזה המחוייבת בראשית הגז. ואילו רש"י בסמוך [ד"ה מה בין] כתב שטעם הסוברים שהחיוב תלוי בגיזת שישים סלעים, הוא משום שצריך שייגיע לכהן לפחות

ושמואל אמר: צריך שיהיו גוזזות ששים סלעים, ונותן סלע אחת מהן לכהן.

רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: שיעור כל שהן הוא שש סלעים, ויתן מהן לכהן חמשה סלעים, ואחד ישאר לו.

עולא אמר רב אלעזר: אפילו אינן גוזזות אלא סלע אחד — חייב, שהרי "כל שהן" שנינו.

תנן: וכמה נותן לו, משקל חמש סלעים ביהודה שהן עשר בגליל.

בשלמא לרב ורבי יוחנן, ניהא! דרב לא אמר כמה מהן יתן לכהן, ואיכא למימר דסבירא ליה יתן משקל חמש סלעים. ורבי יוחנן, הא אמר נותן לכהן חמשה.

אלא לשמואל, דאמר דנותן סלע אחת לכהן, ולרב אלעזר דאמר כל שהן שנינו⁽³⁾, ואם גוזז סלע אחת, הא ודאי שאינו יכול לתת לכהן חמשה סלעים — קשיא מתניתין?!⁽⁴⁾

ותמהינן: ולמעמיד, ולרב מי ניהא?

ספק מתי נגזזו כבשיו פטור מראשית הגז. אולם יש לומר שגם באיסורים אין החומרא אלא שלא יעבור איסור מספק אך לגבי החלק הממוני שבהם הולכים לקולא ופטור מנתינה.

3. בתפארת יעקב הקשה הרי בשלמא לשמואל יתכן להעמיד את המשנה באופן שיש לו חמשה פעמים ששים סלעים ועל כל אחת נותן סלע, אך לעולא עדיין יקשה, שהרי גם מהרבה גיזין יכול לתת כל שהוא בלבד.

אולם בספר דמשק אליעזר ביאר שכוונת רש"י [ד"ה כל שהן] היא שאם אין גוזזות כלן יחד אלא סלע אחד, חייב בראשית הגז, אך כל הגז נחשב "כל שהוא" ונותן את כולו לכהן, ונמצא ש"נתינת כל שהוא" היא לפחות בסלע, [ולכן לרב השיעור רק בשישים, ואין שיעור הנתינה נלמד מהחיוב בשישים, ראה הערה 1], ונמצא ששמואל ועולא נקטו אותו שיעור בנתינה, ונחלקו רק בחיוב אם צריך שהיא כפול ששים כדי להתחייב, או שיכול להתחייב כשגוזז כשיעור נתינה גרידא. וראה הערה 8.

4. הרמב"ן הקשה לדעת רש"י במשנה שרבי דוסא מצריך שהיא שיעור מנה ופרס בכל אחת

מחומשות, הוא משום שבפחות מי"ב סלעים לאחת אינו נחשב "גז" ואין זו גיזת חמש צאן. ונמצא לדבריו שלדעת רב גם לרבנן צריך שיעור גיזה בכל אחת, ונחלקו בגודל שיעור הגיזה, שאינו במנה ופרס אלא בי"ב סלעים.

ובדעת שמואל נחלקו האחרונים, שהב"י והגר"א [ס"ק יב] ולב אריה נקטו שחולק על רב ואינו מצריך שיהיו מחומשות, ונמצא שדעתו כי לרבנן אין צריך שיעור גיזה אלא בכלן יחד, ולא בכל אחת בפני עצמה. אך הכסף משנה סותר דבריו בזה וכתב [בהי"ג] שלא נחלקו ולכולי עלמא צריך שיהיו מחומשות. ולדבריו נמצא לכאורה שלא נחלקו כלל, כי גם בשישים מודה רב למסקנא שמדובר במנה ופרס של ארבעים.

והר"ן כתב שלדעת רבי ישמעאל ב"ר יוסי שארבע צאן מחייבות בראה"ג, צריך שיהיו מרובעין, וראה יש"ש [ס"ס ח] וראה עוד בהערה 7.

ובבית יוסף והיש"ש כתבו שהלכה כרב במחומשין, כי הלכה כרב במקום שנחלק עם שמואל באיסורים, ומהר"י קורקוס [הי"ג] תמה על כך שזו מחלוקת בממונות, שהרי אין ראה"ג טובל, ודומה לגר שנתגייר לעיל [קלד]: שאם יש

ומתרצינן: באמת לרב אחד משישים הוי שיעור ראשית הגז. ולא קשיא ממתניתין, דהא אתמר עלה דההיא דמתניתין, דבישראל שיש לו גיזין הרבה עסקינן, ומבקש ליתנן [את ראשית הגז] לכהן — להרבה כהנים.

והא רב ושמואל דאמרי תרווייהו: שיעור ראשית הגז בששים! ואם כן, לרב דאמר דשיעור המחייב בראשית הגז היינו מנה ופרס מחמש רחלות, דהווי ל"ז סלעים וחצי, הרי אחד משישים מינייהו אינו עולה אפילו לסלע?! (5)

גיזות רבות של ראה"ג ורוצה לחלק לכהנים לא יתן לכאור"א פחות ממשקל ה' סלעים וכו' שנאמר תתן לו שיהיה בו כדי מתנה המועלת. והחזו"א [ס"ס ריד] דן אם במקום הרבה גיזין חיוב ה' סלעים הוא מדאורייתא. וראה ר"ן ותוס' רא"ש ופירושו רבינו יונתן מלוניל שמשמע מדבריהם שהוא חיוב רק מרבנן, ולהלן קלח: הערה 3 נרחיב.

ובדרך אמונה [ה"א בה"ל ד"ה ואין] העיר שלכאורה חיוב נתינה מן התורה תלוי במחלוקת הראשונים אם יש בתרומה חוץ משיעור הפרשה בכל שהוא, עוד חיוב לתת כשיעור נתינה [הובאו לעיל קלו: הערה 6], שלכאורה נמצא כי אם אין כדי שיעור נתינה יניח לפני הכהנים ויחלקו ביניהם, ולא מצאנו כן אפילו בתרומה, ומה טעם התחדש שיעור נתינה דוקא בראשית הגז ומתנות.

וביאר, שתרומה עיקרה לפטור את הטבל, ונותן לכהן ממונו ששייך לו, אך מתנות וראה"ג שאינם טובלים, וכל מצוותן היא הנתינה, שיעור המצוה תלוי בשיעור נתינה, ורק אם אין לו כשיעור אינו מתחייב לתת יותר. וראה מש"כ עוד [בה"ג בה"ל ד"ה שנאמר] ולהלן [קלח. הערה 3].

הגר"א [ס"ק יב] כתב "וצ"ע על הרמב"ם ושו"ע שהשמיטו דשיעור לכהן א' משישים", ולכאורה תמוה שהרי הרמב"ם הזכירו [כנ"ל בהערה הקודמת], ובתפארת יעקב הרחיב את הקושיא שלא הזכיר הרמב"ם שהגוזז שישים סלעים נותן סלע אחד, ודקדק מכך שאינו נותן

מחמשת הרחלות, אם כן אפשר להעמיד את המשנה שנותן לו חמש סלעים לפי רבי דוסא, ובאופן שהובא במסקנא שהכוונה למנה של ארבעים סלע, ונמצא שאחד משישים מתוך שבע מנים ומחצה [מחמשתן] הוא חמש סלעים. וגם רבנן מורו באופן זה שנותן חמשה סלעים, אלא שחייבו גם כשגז פחות מכך, וסברו שלעולם נותן אחד משישים.

והעלה מכך כי בהכרח לדעת רש"י רבי דוסא מחייב לתת בכל אופן חמש סלעים, שהרי לא מסתבר שהתנא בא לפרט שבאופן זה יוצא החשבון חמשה סלעים. [וכן משמע מדברי רש"י בב"ק צג: ד"ה אין] שנקט לפי רבי דוסא שצריך לתת נתינה חשובה, ולא משום שצריך לתת אחד משישים ע"ש].

אך ראה במלאכת שלמה [למשניות] ובתורת חיים שנקטו כי גם לרב חסדא שיעור הנתינה הוא אחד משישים [אלא שצריך שלא יפחות מחמשה סלעים]. וצ"ע.

והרמב"ן עצמו נקט שרבי דוסא אינו מצריך מנה ופרס מכל אחת, אלא מכל חמשת הרחלות יחד, וממילא אי אפשר להעמיד את המשנה כדבריו. וראה ראב"ד [עדינות פ"ג מ"ג] שנקט כרש"י, אך העמיד שמדובר במנה של קודש שהוא בן חמישים סלעים, והרמב"ן כתב שפירושו אינו נכון.

5. הרמב"ם כתב [בפ"א] ואין לראשית הגז שיעור מן התורה, ומדברי סופרים שלא יפחות מאחד משישים, ועוד כתב [בהט"ז] שאם יש לו

ואמרינן ליה: לכל חד וחד מהכהנים לא תבצר ליה [לא תפחות לן] מחמשת סלעים דהוי נתינה ראויה. אבל באמת אי גוזזות מעט ואין אחד משישים עולה לה' סלעים

אפילו לכהן אחד — סגי באחד משישים. גופא: רב ושמואל דאמרי תרווייהו: ראשית הגז — בשישים. תרומה — בשישים. פאה — בשישים.

כשיעור סלע, אלא ימתין עד שיצטרף לכדי מתנה המועלת דהיינו בחמשה סלעים. אך בדברי רש"י [ד"ה מה בין] ופיה"מ להרמב"ם מפורש שנותן גם שיעור סלע בפני עצמו. בפירוש ר"י בן מלכי צדק על המשנה ריש פאה הביא תוספתא שאע"פ ששינוי בסתם פאה אין לה שיעור, היינו אין לה שיעור למעלה, אבל למטה יש לה שיעור כדתנן אין פוחתין לפאה משישים, ותמוה מהמבואר בסוגיין שאין לה שיעור מן התורה למטה, והמשנה עוסקת בדינה מן התורה. וראה תוס' בחגיגה [ז. ד"ה ורבי יוחנן] ומשנה למלך פ"א ממתנ"ע הט"ו] שהגמרא בסוגיין סוברת כמאן דאמר שאין לה שיעור בין מלמעלה ובין מלמטה, והתנא בתוספתא סבר שאפילו מצד שיעור דרבנן נחשב שיש לה שיעור מלמטה. [וראה במל"מ שם בשם הר"ש וכן בשנות אליהו שסובר שגם מן התורה יש לה שיעור וראה הערות לתוד"ה אלן]. ויתכן לבאר שרימב"צ סבר כדעת הבה"ג [ריש הל' פאה] שביאר בסוגיין בארץ אין לה שיעור משום דכתיב לא תכלה, והוי ליה דאורייתא ולא כתיב בה שיעורא, בחו"ל מדרבנן היא ואין מנה בשישים", וביאר בפאת השולחן גגירסתו בסוגיין "אלא" התם בארץ הבא בחו"ל. ופירש שבחו"ל אין פוחתין משישים ויש לה שיעור, והמשנה מדוברת על ארץ ישראל שאין בה שיעור א' משישים אפילו מדרבנן [ויבאר רימב"צ שנחלקו התנאים אם דנים על שיעורה בא"י בנפרד, או שדינה כלול עם שיעורה בחו"ל, ועיין].

אמנם פירוש הפאת השלחן תמוה שמיקל בארץ מבחו"ל, וגם שלא הזכירו רב ושמואל ששיעורם דוקא בחו"ל, והרי משנה היא שם ולא נזכר דהיינו בחו"ל דוקא. ובדרך אמונה [פ"א ממתנ"ע הט"ו בה"ל ד"ה אבל] ביאר שבה"ג גרס כגירסתנו וביאר שבחו"ל שיעור א' משישים מעכב, ובארץ אינו מעכב וצריך להשלים עי"ש. ובמשנה למלך [שם] הקשה למה פאה פחות משיעור אינה חלה כלל, ואילו המפריש תרומה פחות מא' בשישים חלה כנגד חלק מהפירות כשיעור שהפריש, ובתורת זרעים [פאה פ"א מ"א] תירץ, שבתרומה החיוב וההפרשה חלים על כל שבולת בפני עצמה, אך בפאה החיוב וההפרשה על השדה ולא על הפירות [ראה בהערות לעיל קלא]. ולפיכך ההפרשה מתייחסת לכל השדה כאחד, ואם אין שיעור נגד כולו אינה חלה. [והביא ראייה ממה שאין מפרישים פאה משדה אחת על חברתה ובהכרח היינו משום שהחיוב חל על השדה, אך במקדש דוד [זרעים סב, ב] נקט שההפרשה תלויה בקצירה, ושתי שדה נחשבים כשתי קצירות, ולהלן קלח. נרחיב בזה בהערות 17-20].

ולכאורה נמצא לפי זה שחלוק דין השיעור בפאה שמעכב כי חיובו על כל השדה, אך ראשית הגז שאין החיוב חל על כל עדריה וכדלהלן [קלח]. לא תעכב בו ההפרשה. וראה במעדני ארץ [תרומות פ"ג ה"א] שנקט ששיעור א' משישים מעכב בראשית הגז, וכלשון הרמב"ם [בה"א] שלא יפחות מא' בשישים. ובדרך אמונה [צה"ל כא] כתב דהיינו שצריך להוסיף בנתינה, כי אין הפרשה בראשית הגז.

ומתרצינן: רב ושמואל שיעור דאורייתא נקטו, והוא אחד בשישים. ואילו המשנה בתרומות נקטה את השיעור דרבנן, שהם

ושמואל שיעור עין רעה.

ותמהינן: וכי שיעור תרומה בשישים? והא אנן תנן: [בתרומות פ"ד מ"ג] תרומה, בעין יפה — ניתנת אחד מארבעים? ואיך נקטו רב ושמואל שיעור עין רעה.

משמע שחלקו בכך על רב, וכן פסק היש"ש [שם] להלכה שאין צריך שיהיו מחומשות [או מרובעות לריב"ג], ובדרכי משה [ס"ק א] העיר שלפנינו מופיע דין מחומשות בדברי הרמב"ם [בהי"ג].

והשו"ע פסק [ס"ט] שצריך שיהיו מחומשות וביאר הגר"א שכן נקטו הרי"ף והרמב"ם משום שהלכה כרב באיסורי, אבל הרא"ש והטור פסקו כרבי ינאי וכו', ומשמע מדבריו שפסק הרא"ש והטור לגבי שיעור הנתניה [שש, חמש לכהן ואחד לן] משמעותו שאין צורך במחומשות, כי שיעור החיוב נקבע לפי שיעור הנתניה ולא לפי חשיבות הגיזה, ונמצא שלהלכה קיימא לן כרב ושמואל בשישים, וכרב במחומשות כי הלכה כמותו כשנחלקו באיסורים, אך דעת רבי ינאי נדחתה להלכה בשיעור החיוב, וכיון שכבר נדחתה דעתו בשיעור החיוב ממילא נדחתה גם בנידון אם צריך מחומשים. ולכן לא ביאר הגר"א מדוע אין הלכה כמותו במחומשין.

רש"י פירש "בשישים" - חלק שישים יתן לכהן, ולפי זה הסתירה בדברי רב היא בשיעור הגיזה, ובפירוש שני כתב שהכוונה בשיעור גיזה שישים סלעים חייבת בגיזה, ולפי זה פירש שקושיית הגמרא לרב היא אם המתנה א' משישים הרי נמצא שהכהן מקבל פחות מסלע ואין מאן דאמר שהמתנה פחותה מסלע. [ונקט שהסתירה היא במתנה ולא בשיעור גיזה המחייבת].

ובתפארת יעקב הקשה הרי עולא אמר בשם רבי אלעזר שניתן כל שהוא. ועוד תמוה שהרי יתכן שרק כשיש לו גיזין מרובים נותן אחד משישים, אך כשאין לו אלא מנה ופרס יתחייב

וראה להלן קלח. הערה 20.

הרמב"ם [היי"ג] והשו"ע [ס"ט] כתבו שהחיוב תלוי בכך שתהא הגיזה במשקל שישים סלעים לפחות. והיינו כשמואל וכסברת רבי יוחנן עצמו [ודלא כרבי ינאי רבן] וכמסקנת הגמרא בכונת רב, שהחיוב במנה ופרס במנה של ארבעים, דהיינו בשישים. ראה באר הגולה וביאור הגר"א [ס"ק יא].

והרי"ף הביא שבצל ההלכות פסק כרבי ינאי שהחיוב חל על הגוזז שש סלעים, וביאר הרא"ש [סי' א] טעמו שהלכה כרבי ינאי נגד רבי יוחנן תלמידו, וכל שכן נגד רב ושמואל שאין הלכה כמותם כנגד רבי יוחנן, והיש"ש [סי' ח] דחה טעמו, שאין הלכה כרב נגד תלמיד אלא שחולק רק עם תלמידו, אך כיון שגם רב ושמואל נחלקו עמו, הלכה כרבי יוחנן שהכריע כמותם.

והטור פסק כרבי ינאי שאפילו בגיזה רבה אינו נותן אלא ה' סלעים, והביאו הרמ"א [סי"ג] ובביאור הגר"א [ס"ק כ] ודברי חמודות [אות ב] תמהו, שהרי הרמ"א עצמו אינו חולק על פסק השו"ע [בס"ט] שהחיוב חל משישים סלע, ונותן מהם אחד משישים [ראה בהמשך ההערה] וחמשה סלעים הוא באופן שגזז שלש מאות, אך אם יש לו יותר גיזה נותן סלע על כל שישים, ולמה פסק שאינו נותן אלא ה' בלבד ובלב אריה וחדרי דעה כתבו שנקט לקולא לכאן ולכאן מספק אם הלכה כרבי יוחנן או כרבי ינאי רב.

והבית יוסף כתב שהרמב"ם לא הזכיר שצריך שיהיו מחומשות, משום שפסק כשמואל וכרבי ינאי, וממה שלא הזכירו דין מחומשות

תקנו ליתן בעין יפה אחד בארבעים.

שיעור לנתינת פאה?!

ועדיין מקשינן: וכי שיעור תרומה דאורייתא בששים? והאמר שמואל חיטה אחת פוטרת את הכרי מדאורייתא, שהרי נאמר בתרומה "ראשית דגנך" ולא נאמר בה שיעור כמה ליתן?!

ומתריצין: מדאורייתא אין לה שיעור, אבל מדרבנן שיעורה בששים.

ומקשינן: מאי קא משמע לן רב ושמואל באמרם ששיעור פאה בששים? והרי תנינא לה: [פאה פ"א מ"ב] אין פוחתין לפאה מששים אף על פי שאמרו הפאה אין לה שיעור?!

ומתריצין: שיעור תרומה מדאורייתא — כדשמואל, ובאמת חיטה אחת פוטרת את הכרי, ותקנה דרבנן בכל דבר שחייב בתרומה מדאורייתא, כגון תרומת תירוש ויצהר — אחת מארבעים. ושיעור דרבנן דבר שחייב בתרומה רק חייב מדרבנן, כגון פירות האילן והירק — בששים.

ומתריצין: התם — המשנה בפאה עוסקת בארץ, ואילו הכא — דברי רב ושמואל — בחוצה לארץ, וחדושים שגם בחוצה לארץ שיעורה בששים מדרבנן.

תו תמהינן: וכי פאה שיעורה בששים?

כי סליק [כשעלה] איסי בר היני לארץ ישראל, אשכחיה רבי יוחנן לאיסי דקא מתני [שונה] לבריה במתניתין דידן "חמש רחלים".

והתנן: אלו דברים שאין להם שיעור: הפאה והבכורים והראיון [קרבן עולת ראייה שמביא כשעולה לרגל]. ואם כן מפורש הוא שאין

יכול לתת א' משישים בהרבה גיזין כי יש בכך נתינה חשובה, יתכן שהגוזז שש סלעים יתחייב לתת חמש, כי באחד משישים מגז זה אין שיעור נתינה כסלע.

ולפי המבואר יתכן לחלק בין תרומה שבאה לפטור טבל, והנתינה בה היא חלק נפרד מההפרשה, ולפיכך בכל אופן ישאר שיעורה בכדי שיעור נתינה, ומש"כ התור"ד כי השיעור א' משישים הוא בהרבה פירות היינו שיעור בהפרשה להתיר הטבל, ולא בנתינה שמתקיימת בכל שהוא. אך בראה"ג ומתנות שיעור ההפרשה הוא כשיעור הנתינה ואין טעם לחלק בין רב למעט, ולפיכך הקשו גם לרבי יוחנן, שאילו הגוזז שם צריך ליתן יותר מא' בשישים, אין לחלק בין נתינתו לנתינה מהרבה גיזין, ואין אמר ששיעור הנתינה הוא אחד משישים.

במתנה ויתן סלע שהוא השיעור הפחות למתנה. וכבר הבאנו בהערה 4 שבספר דמשק אליעזר כתב שגם עולא סובר ששיעור גיזה המחייבת ב"כל שהוא" הוא לפחות סלע, ובשיעור הנתינה אף שהוא מודה לרב ושמואל שהוא אחד משישים, היינו כשיש לו הרבה גיזין, אך גם כשיש לו רק סלע אחד יתחייב, ובזה נחשב כ"כל שהוא".

והמשנה למלך [פ"ו ממתנ"ע ה"ז] תמה מאידך על שיטת תור"ד בקידושין שיש שיעור נתינה בתרומה, ורק כשיש לו הרבה פירות די שיתן א' בשישים, אם כן אין סתירה בדברי רב, כי באמת השיעור הוא חמשה סלעים, משום שנאמר "תתן לו" דהיינו כשיעור נתינה, אך כשיש לו הרבה די באחד משישים. וכן יש לתמוה על הקושיא לרבי יוחנן, שהרי אף אם

אמר ליה: אתנייה [שנה לן] "רחלות" בלשון נקבה!

אמר ליה: דכתיב באורייתא אני שונה לו, דכתיב "רחלים מאתיים"!

אמר ליה: לשון תורה — לעצמה, לשון חכמים — לעצמן. ולהכי, אף על גב דלשון תורה "רחלים" הוא, בעינן למתני במתניתין "רחלות" כלשון חכמים.

אמר ליה רבי יוחנן לאיסי: מאן ריש סדרא [ראש הישיבה] בבבל?

אמר ליה: אבא אריבא, שהוא רב ונקרא כן משום שארוך בדורו היה כדאמרין במס' נדה כ"ד — ב].

אמר ליה בתמיהה: אבא אריבא קרית ליה לרב, ולא קרית ליה "רבינו" בלשון כבוד?!

דכירנא [זכורנין] כשהיה רב בארץ ישראל קודם שירד לבבל, כד הוה יתיבנא אחרי י"ז שורן [שורות] מאחוריה דרב — משום שהייתי פחות חשוב ממנו — כשהיינו יושבים קמי דרבי [לפני רבי], והיו רבי ורב נושאים ונותנים בהלכה, ונפקי זיקוקין דנור מפומיה דרב לפומיה דרבי ומפומיה דרבי לפומיה דרב [זיקוקין דנורא הוא משל לתורה שנמשלה לאש. מהרש"א], ולית אנא ידע [ולא הייתי מבין] מזה הן אמרין, ואת אבא אריבא קרית ליה?!

אמר ליה איהו [איסי]: ראשית הגז בכמה, כמה יגווז שיתחייב בראשית הגז?

אמר ליה: בששים סלעים.

אמר ליה: והאנן "בכל שהן" תנן בדברי רבנן?

אמר ליה רבי יוחנן: אם כן, אם איני יודע פירושה של המשנה, מה בין לי ולך, במה אני גדול ממך?! אלא דכך יש בידי, דהאי דאמרי רבנן "כל שהוא" לאו דווקא הוא, דלעולם בעינן בששים, אלא אידי דאמר רבי דוסא שיעורא רבה דמנה מנה ופרס, אמרי רבנן שיעורא זוטא.

כי אתא רב דימי אמר: ראשית הגז, רב אמר: שיעורה בששים, ורבי יוחנן משום רב ינאי אמר: שיעורה בשש סלעים.

אמר ליה אבוי לרב דימי: אנחת לן [הנחת דעתינו] על ידי דברין בחדא מלתא דלא תקשי לן, ומצד שני אקשת לן [הקשית לנו] חדא מלתא.

בשלמא הא אנחת לן, דדרבי יוחנן דאמר לעיל שיעורה בשש, אדרבי יוחנן דאמר לאיסי בר היני בששים — לא קשיא, דהא דאמר בששים — דידיה היא, והא דאמר לעיל דשיעורה בשש — דרביה הוא, כדאמרת דאמר לה רב משמיה דרב ינאי.

אלא דאקשת לן חדא מילתא. דהא לדברין דרב אדרב קשיא, דהא אמר רב לעיל דשיעורא הוא מנה ופרס, ואת אמרת דשיעורא בששים? (6)

ומהדרינן: דרב אדרב נמי לא קשיא, מאי מנה ופרס דקאמר, לא במנה רגיל של כ"ה סלעים, אלא במנה גדול בן ארבעים סלעים, דבמנה זה, מנה ופרס הוה ליה ששים סלעים,

6. סוגיא זו נתפרשה לפי גירסת הגמרא שלפנינו וכביאור המהר"ם. ולרש"י היתה גירסה אחרת

ויתן מהן סלע לכהן דהיינו **בששים** כדאמר רב הכא.

שמוציא רימונים, פקע ממנה שם כלי ונטהרה.

ותמהינן: **ותני תנא** שיעורא **במנה בן ארבעים סלעים**? קלח-א

רבי אליעזר **בן יעקב** אומר: שיעורה ליטהר **כפקעיות של שתי** [חלק מהאריגה], שמשקלן עשר סלעים. דהיינו, **אחת מארבע במנה בן ארבעים סלעים**.

[והרי רב בא לפרש את שיעור "מנה ופרס" של רבנן, שהוא כשיעור מנה ופרס של רבי דוסא, אלא שסברו כי אין צורך שיהא שיעור זה בכל רחל ורחל⁽¹⁾ אלא בכולן יחד, אך הנידון הוא על אותו "מנה" שבמשנה].

ומוכח שנקט תנא שיעורא במנה בן ארבעים סלעים.

ואמרינן: **איני? והתנן** [בניחותא]: **חמת** של עור חדשה, שלא גמר תפירתה אלא שייר בה סדק, **אף על פי שמקבלת רימונים**, שאם מניח בה רימונים אינם יוצאים דרך הסדק, **טהורה**. דלא חשיב שנגמרה מלאכתה.

שנינו במשנה: **וכמה נותן לו וכו'?** מלובן ולא צואי.

אבל אם **תפרה** לגמרי, ואחר שנגמרה מלאכתה **נקרעה**, **שיעורה** ליטהר מטומאה **כמוציא רימונים**. שאם הקרע בשיעור

תנא: האי דקתני "מלובן" — **לא שילבננו** הישראל **ויתננו** לו לכהן קאמר⁽²⁾, **אלא** יתן לו לכהן צמר בשיעור **שילבננו כהן ויעמוד על חמש סלעים**.

שנינו במשנתנו: **כדי לעשות בגד קטן**.

בסוגיין, עיין שם.

והראשונים דנו אם אחר לידון חייב עדיין ליתנו לכהן. **שהמאירי** [ב"ק צג:] הביא שיש משוים אותו לליבון של גזילה, שקונה רק כששראו בגפרית, ולפיכך ראשית הגז שלבנו במים בלבד חייב, וכן דייק המשנה **למלך** [פ"ב מגזילה הי"ב] מהרמב"ם שכתב בגזילה שניפוץ וליבון נחשב שינוי, ואילו בראה"ג כתב [בה"ן] הלבנו קודם שיתן חייב להפריש אחר שלבנו, ומשמע שחיובו משום שלבנו בלבד אך אם גם נפצו פטור, וכ"כ הפרישה [אות ח] בדעת הטור. ולדבריהם יתכן שעדיף ללבנו בליבון שאינו קונה.

1. רש"י נקט כי גם כוונת רבי דוסא היתה למנה של ארבעים סלע, ונמצא שאינו מתחייב עד שיגזזו כשיעור שלש מאות סלעים [ראה לעיל קלז: הערה 3].

אולם בספר **האשכול** ובפיה"מ **להרמב"ם** [עדייות פ"ג מ"ג] כתבו שלרב חסדא צריך שתהא גיזת כל אחת ל"ז סלעים ומחצה, ובחמשתן קפ"ז סלעים ומחצה, וכן ביאר **במלאכת שלמה** על משנתנו, עיי"ש. וראה הערה .

אולם בשם **ספר ההשלמה** הביא המאירי שבגזילה נחלקו אם ליבון במים בלבד קונה או לא, אך בראשית הגז לכולי עלמא אין ליבון נחשב שינוי לעולם, ואפילו אם שראו בגפרית,

2. רש"י ביאר שלא מוטל על הישראל ללבנו, אלא לתת לו יותר בכדי שישאר בו שיעור אחר שילבנו הכהן, ומשמע שוראי עדיף שילבן הישראל את הצמר ויביאנו משובח ונקי לכהן.